

Udformning af skovsteder til brug for børnehaver

Børnehavers udearealer består ofte af en mere eller mindre grøn legeplads med sandkasse, legeredskaber og legehuse. De fleste børnehaver udvider deres område ved af og til at opsøge skov og park. Her kommer en række bud på, hvordan grønne områder kan udformes med tanke på børn i børnehaver.

I Danmark går 97% af alle børn i børnehaver fra de er 3 år og til de skal i skole. Nogle børnehaver opsøger skov eller andre grønne områder dagligt eller jævnligt, her kaldet udebørnehaver. Når det gælder brug af grønne områder, er disse børnehaver superbrugere. De vigtigste grunde til at opsøge grønne områder er mere plads, ro og tid til fordybelse, frisk luft, gode muligheder for at bevæge sig, meget at sanse, rigelige materialer, naturoplevelser og medleven i årets og livets gang. Mange oplever, at der er færre konflikter, at børnene viser andre sider af sig selv, at der er mere plads til forskellighed og at der

er mere tid til det enkelte barn. Det viser svarene fra en spørgeskemaundersøgelse og interview med ansatte i børnehaver, der bruger skov, park og strand i dagligdagen.

Beliggenhed og adgangsveje

Nærhed er noget af det vigtigste for brug af udearealer. De fleste udebørnehaver opsøger steder, der kan nås på mindre end en halv time, hvad enten det er til fods, med bus eller tog. En vis afstand til farlige steder er ønskeligt *bvis* et barn skulle forville sig for langt væk fra gruppen. Farlige steder er veje og jernbaner, stejle klinter, grusveje med skovtransport, men især vand med stejle brinker eller stærk strøm.

Skovsteder

Mange børnehaver har navngivne steder i skov eller park, hvor de kommer altid eller jævnligt. Det er ofte lysninger på grænsen mellem forskellige beplantninger, ofte med en lave bevoksning mod syd. Andre skov-

steder ligger i søjlehaller, enge med spredt bevoksning eller skovbryn. Der er ofte grøfter, diger, bakker, fordybninger og små eller store bækker, ofte gode klatretæer og væltede træer og meget at håndtere: løsdele, jord og evt. vand.

Grænsen for skovstedet veksler med årstiden - stederne er ofte af større udstrækning om vinteren, når man kan se længere. Ildsteder og skovgynger er også attraktive, men binder en voksen til stedet. Attraktivt er også tæt granskov (f.eks. til knoglejagt), kælkebakker, strande, søer og vandløb, (hvor man kan fange dyr med net) og steder med planter, der giver særlige plantedele som fx kastanjer, siv eller skræpper.

Elementer fra skoven

I tabellen er udendørs elementer delt op i 10 grupper, der hver tilbyder børn nogle kerne-aktiviteter. For hver gruppe er der nogle tips til skov og park. Ved en første vurde-

Selv lave bevoksninger kan virke som skjul, her for to tigre på savannen.

Om et sted er 'naturligt' eller menneskeskabt lader ikke til at spille nogen rolle for børns aktiviteter: her bliver der rullet og kravlet på en skråning ved en jernbanebro og hængt i armene på rækværket.

ring af et områdes egnethed til børnehavebørn kan man gå grupperne igennem og se, om de er repræsenteret. Inden for hver gruppe er nøgleord variation, skala, graduering, rigelighed og især forandring.

Har elementerne en form og størrelse, der passer til børnehavebørn? Her må man ikke undervurdere børnene - de vokser, og hvis de kommer ofte, bliver de virkelig gode til fx at klatre, og så er der også brug for nogle træer, det er svært at komme op i. Er der variation? Er der nok til alle? Har man lov til at flytte rundt på sagerne? Og er der forandring over året? Målet er, at der stadig skal være overraskelser og muligheder, der ikke er fuldt udforsket.

Oversigt og faciliteter

Pædagoger går efter det samme som børn: omgivelser, der giver børn muligheder for aktiviteter. Men én ting

er anderledes: ønsket om overblik. Her kan man som planlægger medtænke, at børns øjenhøjde er lavere end voksnes. Selv lave bevoksninger kan virke som 'urskove' for børn.

Det kan gøre det lettere at være i park eller skov, hvis der er halvtag, shelter, bålhytte eller andre steder med ly og læ til at spise madpakker og skifte børn. Rindende vand giver mindre at bære på, og wc eller mult giver også en lettelse.

Risiko

Det mindsker risikoen for ulykker at undgå det, der er svært for børnene at forudse: at store grene pludselig falder ned, at brændestabler ruller, eller at væltede træer svipper tilbage på plads. Når offentligt tilgængelige områder bliver indrettet til børn, gælder de samme regler som på en legeplads, men lovmæssigt er grønne områder et 'gråt' område,

for man kan ikke sikre hele verden. Kommunen har stadig ansvaret, når børnehaven er på tur, men i praksis er det pædagogerne, der må opveje risiko mod legeværdi. De kender børnene og ved, hvad de kan klare. Her kan man tænke i fleksible løsninger som fx træer eller pæle, der kan bruges til midlertidige tovbaner, gynger og hængekøjer. Det giver pædagogerne mulighed for at tilpasse sværhedsgraden til netop den gruppe børn, de har med.

Inger Elisabeth Lerstrup

Kilder

Moore, R. C. (1993). *Plants for Play: A Plant Selection Guide for Children's Outdoor Environments*, ERIC.
Shackell, A., et al. (2008). *Design for play: a guide to creating successful play spaces*, The Department for Children, Schools and Families (DCSF) and the Department for Culture, Media and Sport (DCMS).

Udendørs elementer delt op i ti grupper, der hver tilbyder børn nogle kerneaktiviteter

Grupper af udendørs elementer	Kerne-aktiviteter	Tips til udformning af skov og park
Åbne områder	Løbe, køre, gå, samles	Lysninger af forskellige størrelser, gerne sydvendte. Evt. stammer eller stubbe i en rundkreds som samlingssted.
Skrå Terræn	Glide, rulle, kravle, springe	Forstærkning af eksisterende topografi, evt. med en snoet grøft af forskellig bredde og dybde samt pytter, huller, diger og småhøje.
Skærmede steder	Skjule, indramme gøremål	Alt hvad der danner rum: tættere plantninger af stedegrønt og ung bøg, der beholder bladene om vinteren, alt hvad der vokser hurtigt og er stærkt som græs og bregner + løsele til huler og hytter.
Stabile dele	Klatre, bevæge sig i, på, over, under, fra	Klatretræer og stubbe, væltede træer, store stammer og sten, så forskellige som muligt og gerne anbragt, så man kan bevæge sig fra det ene til det andet.
Bevægelige dele	Svaje, vippe, gyng, snurre, bevæge sig med	Elastiske og stærke træarter som bøg, eg, pil, ahorn og grenbunker at hoppe i. Stabile træer eller pæle med passende afstand til midlertidige gynger, tovbaner og hængekøjer, fx med afstande mellem 2 og 5 meter.
Løsele	Arrangere, forandre, som redskab, som rekvisit	Træer, buske og vækster, der giver mange, interessante løsele: eg, bøg, kastanje, ahorn, røn, mirabel, hyld, pil, hassel, bærbuske, græs, siv, bregner, skræpper, mos, lav, svampe og 'blomster'. Tilførsel af grenklip, væltede træer, rafter, brædder, træskivers, kævler, træstykker fra træfældning, rafter og sten.
Smulder	Grave, forme, blande, smøre	Steder man må grave, gerne af varieret materiale, grus, jord, ler, sand, trøske og savsmuld. Vand i nærheden til mudder. Gravningen kan evt. begrænses via størrelsen af de redskaber, der må benyttes.
Vand	Hælde, blande, plaske, flyde	Hulninger til at samle regnvand. Lavere vand indenfor rækkevidde, gerne tæt på skovstedet, så man evt. kan vælge at gå derhen med en mindre gruppe. God afstand til dybt vand med stejle brinker.
Dyr	Lede efter, fange, holde, passe på	Levesteder for dyr: vand, varieret plantevækst i alle stadier af vækst og nedbrydning til bænkbidere, tusindben, biller, snegle, regnorme og edderkopper. Evt. fodersteder til større dyr.
Ild	Fodre, passe, sidde ved	Faste ildsteder, evt. lidt hævet over jorden, og bålhytter.